

Temanotat

**Irak: Sikkerhetssituasjonen i
Kurdistanregionen per september
2013**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat Irak: Sikkerhetssituasjonen i Kurdistanregionen per september 2013

SUMMARY

The security situation in the Kurdish region of Iraq (KRI) has been stable throughout the reporting period. The authorities are on high alert at all times against infringements on the security. Accordingly, the number of reported security incidents and larger terror attacks has been very low.

The region has seen occasional outbursts of political unrest that have led to clashes between civilians and the authorities. On one occasion a large mob went on rampage attacking property owned by persons belonging to religious minorities, something that has increased their sense of uncertainty about the future.

Such unrest reflects internal political tensions in KRI and the authorities may use harsh means when dealing with them. However, the unrest cannot be said to have caused any significant destabilization of the security so far.

SAMMENDRAG

Sikkerhetssituasjonen i Kurdistanregionen (KRI) har vært stabil i hele perioden fra 2008 og frem til i dag. Myndighetene har hele tiden holdt en svært høy beredskap mot forstyrrelser av sikkerheten. Antallet rapporterte sikkerhetshendelser og større terroraksjoner har således vært svært lavt.

Det har tidvis forekommet politisk uro som har ført til sammenstøt mellom myndigheter og sivile. I et tilfelle gikk også en stor mobb løs på eiendom eid av representanter for religiøse minoriteter, hvilket har skapt økt usikkerhet blant disse gruppene.

Slike uroligheter er utslag av politiske spenninger internt i KRI, og myndighetene kan bruke harde midler. Likevel kan neppe urolighetene sies å ha hatt noen alvorlig destabiliserende virkning for sikkerheten så langt.

INNHold

1. Innledning	5
2. Utviklingen av sikkerhetssituasjonen i KRI siden 2008	5
3. Antall drepte og typer angrep	6
4. Angrepsmål og grupper som står bak	7
5. Referanser	9

1. INNLEDNING

Dette temanotatet gir først en grovskisse av hvordan sikkerhetssituasjonen i Kurdistanregionen (KRI) har utviklet seg fra 2008, etter at den mest intense borgerkrigsliknende tilstanden i 2006-2007 var over.

Dernest gir notatet en oversikt over antall drepte og de vanligste typer angrep. Til slutt blir det gitt en vurdering av eventuelt særskilt utsatte grupper/mål for angrepene og hvilke grupper som står bak.

I notatet er det bare kort nevnt vold som utøves fra myndighetenes side, for eksempel vold mot journalister. Dette fordi vi betrakter dette mer som et menneskerettighetsrelatert problem enn noe som angår sikkerhetssituasjonen. Notatets hovedfokus ligger i stedet på væpnede angrep utført av ikke-statlige aktører.

2. UTVIKLINGEN AV SIKKERHETSSITUASJONEN I KRI SIDEN 2008

Sikkerhetssituasjonen i KRI har vært stabil i hele perioden fra det gamle regimets fall i 2003. I september 2013 ble det imidlertid gjennomført et større terrorangrep i Erbil, det første i KRI på seks år. Det er usikkert om dette innvarsler en opptrapping av aksjoner i KRI, eller om det i likhet med de få tidligere slike aksjoner, vil være en enkeltstående hendelse.

KRI unngikk det politiske maktvakuemet og kaoset som oppstod i resten av landet fra 2003. Dermed unngikk KRI også de borgerkrigsliknende tilstandene som preget resten av landet, og som begynte å ebbe ut i løpet av 2008. Myndighetene i KRI har hele tiden holdt en svært høy beredskap mot forstyrrelser av sikkerheten, basert på et stort sikkerhetsapparat og egne militære styrker. Med dette i ryggen har KRI hatt et svært lavt antall rapporterte sikkerhetshendelser og et svært lavt antall større terroraksjoner. En del av prisen man har måttet betale for dette, er streng kontroll med innbyggerne og det sivile liv.

Det har tidvis forekommet politisk uro som har ført til sammenstøt mellom myndigheter og sivile. Det har også forekommet opptøyer med formål å rette anslag mot bestemte interesser. Særlig oppmerksomhet vakte det da en mobb gikk løs på et større antall forretninger eid av kristne i byen Zahko i 2011, uten at myndighetene grep inn. Selv om noe liknende ikke har gjentatt seg, skaper slike hendelser naturlig nok usikkerhet blant minoritetene i KRI.

Det rapporteres nå og da om angrep på partikontorer, om demonstrasjoner og brutal behandling av demonstranter fra myndighetenes side. Særlig våren 2011 var det mange demonstrasjoner i forbindelse med «den arabiske våren». Ved flere anledninger mistet demonstranter livet, og mange ble skadet (CNN 2011). Journalister som dekker slike begivenheter, risikerer selv å bli fysisk forulempet av myndighetene, ifølge journalister Landinfo har snakket med i KRI (Institute for War and Peace Reporting, IWPR, møte oktober 2012). Human Rights Watch rapporterer at sikkerhetsorganene og deres mellommenn bl.a. banker opp journalister og konfiskerer og ødelegger utstyret deres (HRW 2011).

Slike uroligheter er utslag av politiske spenninger internt i KRI, men kan neppe sies å ha hatt noen alvorlig destabiliserende betydning for sikkerheten i regionen så langt.

Grenseområdene mot Iran og Tyrkia er mer spente enn i KRI ellers, som følge av iransk og tyrkisk militær aktivitet over grensen. Aktiviteten er rettet mot geriljagrunder som opererer mot disse landene fra irakisk territorium. Den rammer samtidig befolkningen lokalt i områdene der den forekommer, men har ingen spredning til KRI ellers. Også områdene nærmest de omstridte områdene («randsonen») i provinsene Diyala, Kirkuk og Nineva er mer spente enn i det øvrige KRI (UNHCR 2012). I disse områdene blir det holdt en særlig høy beredskap.

Den enorme tilstrømmingen av flyktninger fra Syria til KRI i løpet av krigen i Syria – rundt 200 000 flyktninger per dags dato (UNHCR 2013) – har så langt ikke hatt noen tydelig påvirkning på sikkerhetssituasjonen. Det store antallet flyktninger og den voldsomme daglige tilstrømmingen (inntil 10 000 personer på én dag) utgjør imidlertid en meget stor belastning på de regionale myndighetene. På sikt kan det ikke utelukkes at flyktningsituasjonen kan få en destabiliserende virkning på forholdene i KRI.

3. ANTALL DREPTE OG TYPER ANGREP

Fra 2007 har det vært tre større terrorangrep i KRI: ett mot KRGs innenriksministerium i Erbil i 2007, ett mot et hotell i Sulaymaniya i 2008, og angrepet på Asayish-hovedkvarteret i Erbil i september 2013. Ut over dette har det funnet sted noen mindre angrep. Det fremgår av informasjonen at antallet drepte i perioden 2007 – 2013 er til sammen 41 personer. Da har vi ikke regnet med personer som har blitt drept i forbindelse med tyrkiske eller iranske militære aksjoner mot mål på irakisk side av grensen.

De tre store aksjonene i Erbil og Sulaymaniya er alle blitt utført med biler fylt med eksplosiver, hvor bilene har blitt kjørt frem mot bygningene som var angrepsmålene. Angrepene i 2007 og 2008 ble utført som selvmordsaksjoner. I det seneste angrepet i Erbil ble det i tillegg brukt håndvåpen, granater og en bilbombe. Bilen som ble brukt som sprengladning her, var for øvrig en ambulanse, og sjåføren ble drept i eksplosjonen. Altså hadde denne aksjonen, i likhet med de to foregående, også et element av selvmordsbombing. I de små aksjonene er mindre sprengladninger mest brukt, enten plassert i veien, eller festet under bilen til personen som er målet (såkalt «sticky bomb»). Det er ellers rapportert om ett tilfelle der et angrep ble forsøkt utført av en individuell selvmordsbomber. Dette skjedde i småbyen Qaladze i Sulaymaniya provins i 2010.

Den følgende oversikten over angrepsmål og hvem som har stått bak, lister opp de viktigste rapporterte hendelsene siden 2007.

4. ANGREPSMÅL OG GRUPPER SOM STÅR BAK

De aktuelle angrepsmålene som fremkommer av oversikten nedenfor, er:

- Myndigheter (Innenriksministeriet (MoI), politi og sikkerhetsorganer)
- Militære personer (bilbombene i Erbil)
- Sivile (angrep på hotell i Sulaymaniya). Det er ikke kjent for oss om det blant gjestene var politikere, militære eller andre myndighetsrepresentanter som var hovedmål.
- Politikere og journalister. Også disse har blitt angrepet av væpnede grupper, men de er lavt representert.

Ut fra mønsteret i de elleve aksjonene/hendelsene som er listet opp nedenfor, fremstår særlig myndighetsorganer med ansvar for sikkerhet og forsvar som de viktigste målgruppene:

1. Mai 2007, Erbil. Lastebilbombe mot KRGs innenriksdepartement. Nitten personer ble drept og 70 såret. Angrepet skal ha blitt utført av Kurdistanbrigaden, en gruppe som opererer i KRI. Dette skal være den kurdiske partnergruppen til AQI og Islamic State of Iraq (ISI). Både AQI og Kurdistanbrigaden tok på seg ansvaret for dette angrepet (Ridolfo 2007).
2. Juli 2007. Angrep på grensevakter i Penjwin i Sulaymaniya provins. Syv grensevakter og én sikkerhetsoffiser ble drept. Angrepet ble angivelig utført av Kurdistanbrigaden (Roggio 2012).
3. Mars 2008. Bilbombe mot hotell i Sulaymaniya sentrum. To drept og 30 skadet. Ifølge lokale sikkerhetsorganer var aksjonen utført av medlemmer av ISI og AQI (Mawtani.com 2008).
4. Mai 2010. Journalist bortført fra KRI til Mosul og drept der. KRG hevdet Ansal al-Islam sto bak bortføringen, mens Committee to Protect Journalists (CPJ) mente dette ikke var troverdig. Det ble rettet generelle mistanker mot KRG/KDP (CPJ 2010).
5. September 2010. Mislykket selvmordsbombeaksjon i Qaladze (Sulaymaniya provins), hvor sikkerhetsoffiserer var mål for angrepet. Ingen drept unntatt bomberen selv, som ble skutt av politiet. To personer ble såret. Angrepet ble angivelig utført av Kurdistanbrigaden (Roggio 2012).
6. "Dohuk-opptøyene". Dette var opptøyer i byen Zahko i Dohuk provins, som fant sted i desember 2011. I flere dager gikk en mobb løs på forretninger drevet av hovedsakelig kristne og yezider i byen, etterfulgt av hevningangrep på partikontorer og medier (UNHCR 2012, s. 46). Det er aldri blitt oppklart hvem som sto bak. Mange medlemmer av det lovlige islamistiske partiet Kurdistan Islamic Union (KIU) skal ha blitt arrestert i forbindelse med opptøyene. Også et stort antall journalister skal ha blitt fysisk forulempet, og noen av dem ble arrestert. Myndighetene har indikert at KIU hadde en rolle i opptøyene, men ingen er blitt holdt ansvarlige for det som skjedde (UNHCR 2012, s. 19).

7. April 2012. En bombe som var festet under en bil, eksploderte i Erbil og skadet sjåføren. Det er ikke oppgitt hvem som skal ha stått bak (Kurdpress 2012).
8. August 2012. Bilbombe i Kalak litt nord for Erbil. Bomben var festet på en tjenestebil som ble kjørt av en oberst i Peshmerga, og eksploderte etter at bilen var kommet kjørende fra Kirkuk. Obersten ble skadet, men ingen ble drept. Angrepet ble angivelig utført av AQI (Kurdsat 2012).
9. November 2012. Bilbombe i Sulaymaniya. Bomben skadet sjåføren som er lege og politiker i Goran-partiet i de omstridte områdene av Diyala provins (Insight Kurdistan 2012).
10. Mars 2013. Bilbombe i Kasnazad utenfor Erbil. Bomben var festet på en Peshmergabibil som kom fra Mosul via Kirkuk. Ingen ble drept, men én person ble skadet (Alliraq News 2013).
11. Kombinert bombe-, granat- og selvmordsangrep på sikkerhetspolitiet Asayish i Erbil sentrum. Tolv personer ble drept, inkludert de seks angriperne (Arango 2013). Angrepet skal ha vært utført av Islamic State of Iraq and the Levant (aka Islamic State of Iraq and Syria) (NINA 2013). Flere titalls mennesker ble skadet.

For øvrig har det i perioden funnet sted ulike hendelser av mindre omfang, som hovedsakelig omfatter funn av hjemmelagde bomber og arrestasjon eller uskadeliggjøring av bilsjåførere som fraktet hjemmelagde bomber.

Kilder som Landinfo har snakket med under besøk i KRI (møter oktober 2012 og april 2013), har fortalt at det på sjekkpunktene mellom KRI og resten av landet jevnlig blir oppdaget biler som frakter hjemmelagde bomber. På disse sjekkpunktene oppdages det også bomber som allerede er blitt festet på biler som skal inn til KRI. De er ment å skulle utløses når bilen er kommet inn i området. Kildene vi snakket med, har god kjennskap til sikkerhetssituasjonen i området og ønsker å være anonyme.

Det har i perioden også funnet sted skyteepisoder i KRI som knytter seg til interne oppgjør av ulike slag. Eksempelvis ble en person drept i Erbil i mai 2012, etter en krangel mellom to personer som eskalerte til skuddveksling (Iraq Business News 2012).

I september 2013 har det også vært en viss uro i forbindelse med provinsvalget, bl.a. med angrep på politikere. Angrepet i Erbil, som kom dagen etter at valgresultatet var blitt kjent, blir av flere sett som uttrykk for at virkninger av krigen i Syria har begynt å gjøre seg gjeldende i KRI også (Arango 2013). Muligens begynner det å bli vanskeligere å opprettholde den så langt svært gode sikkerheten i KRI.

5. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Alliraq News (2013, 5. mars). Colonel of MoP injured in Erbil Explosion. *Alliraq News*. Tilgjengelig fra http://alliraqnews.com/en/index.php?option=com_content&view=article&id=29647:colonel-of-mop-injured-in-erbil-explosion&catid=36:security&Itemid=37 [lastet ned 18. september 2013]
- Arango, T. (2013, 29. september). Once Calm Area of Iraq is Shaken by Bombings. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2013/09/30/world/middleeast/relatively-calm-kurdish-region-of-iraq-is-shaken-by-rare-attack.html?_r=0 [lastet ned 1. oktober 2013]
- CNN (2011, 18. april). At least 50 wounded in Kurdish protests in Iraq. *CNN*. Tilgjengelig fra <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/04/17/iraq.unrest/index.html> [lastet ned 18. september 2013]
- CPJ, dvs. Committee to Protect Journalists (2010, 5. mai). *Sardasht Osman*. New York: CPJ. Tilgjengelig fra <http://cpj.org/killed/2010/sardasht-osman.php>. [lastet ned 18. september 2013]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2011, 30. april). *Iraqi Kurdistan's Silenced Spring*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/features/iraqi-kurdistan-silenced-spring> [lastet ned 18. september 2013]
- Iraq Business News (2012, 9. mai). Weekly Security Update for 9th May 2012. *Iraq Business News*. Tilgjengelig fra <http://www.iraq-businessnews.com/tag/arbil/> [lastet ned 18. september 2013]
- Insight Kurdistan (2012, 14. november). Rare blast in Iraq's Kurdish Sulaymaniyah. *Insight Kurdistan*. Tilgjengelig fra <http://insightkurdistan.com/ex-parliamentary-candidate-wounded-in-rare-blast-in-iraqs-kurdish-sulaymaniyah/443/> [lastet ned 18. september 2013]
- Kurdpress (2012, 8. april). Bomb blasts in Arbil. *Kurdpress*. Tilgjengelig fra <http://kurdpress.com/En/NSite/FullStory/News/?Id=1246#> [lastet ned 18. september 2013]
- Kurdsat (2012, 4. september). Al-Qaeda is behind sticky bombs: security officials. *Kurdsat*. Tilgjengelig fra <http://www.kurdsat.tv/news.php?id=608&type=kurdistan> [lastet ned 18. september 2013]
- Mawtani.com (2008, 23. mars). Identities of Sulaymaniyah Palace Hotel Terrorists Released. *Mawtani.com*. Tilgjengelig fra http://mawtani.al-shorfa.com/en_GB/articles/iii/features/2008/03/23/feature-05 [lastet ned 18. september 2013]
- NINA (2013, 29. september). ISIL assumes responsibility for Erbil attacks. *National Iraqi News Agency*. Tilgjengelig fra http://www.ninanews.com/english/News_Details.asp?ar95_VQ=GKFDMMK [lastet ned 1. oktober 2013]
- Ridolfo, K. (2007, 16. mai). Iraq: Kurdish Region Under Increasing Threat. *Radio Free Europe/ Radio Liberty*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/content/article/1076522.html> [lastet ned 18. september 2013]
- Roggio, B. (2012, 5. januar). US adds Al Qaeda Kurdish Battalions to list of terror groups. *The Long War Journal*. Tilgjengelig fra http://www.longwarjournal.org/archives/2012/01/us_adds_al_qaeda_kur.php [lastet ned 18. september 2013]

- UNHCR (2013, 19. september). *Syria Regional Refugee Response*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=103> [lastet ned 23. september 2013]
- UNHCR (2012, 31. mai). *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum Seekers from Iraq*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.refworld.org/pdfid/4fc77d522.pdf> [lastet ned 18. september 2013]

Muntlige kilder

- Anonyme kilder i KRI med faglig kjennskap til sikkerhetssituasjonen. Uformelle samtaler, oktober 2012 og april 2013.
- IWPR, dvs. Institute for War and Peace Reporting. Møte i KRI 17. oktober 2012.